



Akkoord tussen de federale overheid en Febelfin over de toegang tot geldautomaten

De digitalisering van bankdiensten neemt elk jaar toe. In het regeerakkoord stelt de federale regering *“zichzelf als doel om elektronisch betalen fors uit te breiden. De consument moet steeds de mogelijkheid krijgen om cashloos te betalen. [...] Het is niet de bedoeling om betalingen met cash geld volledig af te schaffen, maar de regering wenst het aantal transacties dat cash betaald wordt, wel drastisch terug te brengen tegen het einde van de legislatuur.”*.

Cash blijft echter een wettig en belangrijk betaalmiddel. Dit betekent dat de toegang tot en het gebruik van cash een kwaliteitsdienst moet blijven. Volgens de notificatie nr. 22 van de ministerraad van 1 april 2022 :*“zal er tevens op worden toegezien dat de universele bankdienst geen dode letter blijft, dat de toegankelijkheid van een dicht automatennetwerk voor alle burgers kan worden gegarandeerd en dat de digitale geletterdheid van kwetsbare groepen kan worden versterkt”*.

Daarom wil de banksector positief reageren op het verzoek van de regering om de netwerken van (sites van) geldautomaten (Automated Teller Machines (ATM's)) te optimaliseren teneinde een bevredigende toegankelijkheid en beschikbaarheid voor de burgers te garanderen.

Daartoe wordt tussen de partijen een akkoord over de toegang tot ATM's gesloten. De regering en de banksector zijn van oordeel dat de banksector met de uitvoering van onderstaande verbintenissen zijn maatschappelijke rol in dit debat ten volle opneemt en dat met de creatie van bijkomende ATM-sites / ATM's de drie hieronder vermelde hoofddoelstellingen worden bereikt.

Sommige bepalingen van dit akkoord zullen in een afzonderlijk akkoord tussen de ATM-operatoren moeten worden uitgewerkt. Het akkoord met de federale regering en het akkoord tussen de ATM-operatoren vormen één geheel.

Het akkoord met de overheid wordt gesloten tussen de volgende partijen:

- enerzijds de federale overheid, vertegenwoordigd door de Minister van Economie, de Minister van Financiën en de Staatssecretaris voor Consumentenbescherming;

en

- anderzijds Febelfin (mede namens haar leden die uitgevers van debetkaarten zijn) en de ATM-operatoren, hierna "de ATM-operatoren" genoemd, namelijk Batopin (alsook haar aandeelhouders BNP Paribas Fortis, KBC/CBC, Belfius en ING, zolang hun respectieve netwerken niet door het Batopin-netwerk worden vervangen), Crelan/AXA en Europabank, Argenta, vdk, beobank en Attijariwa Bank.

I. Verbintenissen van de partijen

A. Uitgangspunt: de situatie in 2021 en de "NBB 2025-benchmark"

Het uitgangspunt is de situatie op 31 december 2021 en de "NBB 2025-benchmark" van de Nationale Bank van België (hierna NBB) die de prognoses voor 2025 van de ATM-operatoren bevat¹.

In haar benchmark berekende de NBB het aantal ATM-sites voor de gehele sector eind 2025 op 2.162, met een totaal van 3.774 ATM's (informatie van de NBB ontvangen op 7 februari 2023).

B. Creatie en/of behoud van bijkomende ATM's / ATM-sites op basis van criteria inzake beschikbaarheid, bereikbaarheid en economische activiteit

De ATM-operatoren verbinden zich ertoe 207 ATM-sites en 80 bijkomende ATM's te creëren en/of te behouden bovenop die welke in de NBB 2025-benchmark zijn opgenomen overeenkomstig punt B.1.1 hieronder. Elke ATM-site bevat ten minste 1 ATM.

Er wordt uitdrukkelijk overeengekomen dat de in dit akkoord aangegeven verbintenissen de ATM-operatoren niet beletten andere ATM's en/of ATM-sites te behouden of te openen.

De partijen houden ook rekening met het criterium "economische activiteit". De wijze waarop dit laatste criterium in aanmerking wordt genomen, wordt nader omschreven in punt B.2.

B.1. Criteria inzake bereikbaarheid en beschikbaarheid

De criteria inzake bereikbaarheid en beschikbaarheid hebben drie belangrijke doelstellingen:

1) Behouden van de bereikbaarheid op goed bediende locaties eind 2021 en verbetering van de bereikbaarheid op slecht bediende locaties eind 2021.

Daartoe wordt rekening gehouden met de dekkingsgraad in elke zone van elke provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op 31 december 2021, zoals berekend door de NBB.

Voor de definiëring van de zones is de in de NRPC 2021 gehanteerde methode gevolgd, met name:

- a. Stedelijk/agglomeratie:
 - zones met bevolkingsdichtheid groter dan of gelijk aan 1500 inwoners/km²
 - (hetzij 5.815.620 inwoners of ≈ 51% van de bevolking dd. 01.01.2020)
- b. Intermediair
 - zones met bevolkingsdichtheid tussen 300 inwoners/km² en 1500 inwoners/km²
 - (hetzij 4.183.041 inwoners of ≈ 36% van de bevolking dd. 01.01.2020)

¹ De berekeningen van de NBB voor het verkrijgen van de aantallen vermeld in punt A houden rekening met de ATM's van bpost. Hetzelfde geldt voor de berekening van de dekkingspercentages en het aantal inwoners per ATM in elke zone van elke provincie.

- c. Ruraal
 - zones met bevolkingsdichtheid minder dan 300 inwoners/km²
 - (hetzij 1.487.153 inwoners of ≈ 13% van de bevolking dd. 01.01.2022)

- 2) **Voldoende beschikbaarheid garanderen (met inbegrip van een voldoende regelmatige bevoorrading van ATM's, redelijke wachttijden voor toegang tot en gebruik van ATM's, gemakkelijk gebruik van toepassingen voor geldopnames en stortingen, enz.) in het bijzonder in stedelijke zones.**
- 3) **Garanderen dat elke gemeente ten minste één ATM-site heeft**

B.1.1) Verbintenissen van de ATM-operatoren

Met het oog op deze drievoudige doelstelling heeft de NBB een studie uitgevoerd om te bepalen hoeveel bijkomende ATM sites er nodig zouden zijn en op welke locaties, om aan de eerste doelstelling te voldoen. Daarnaast heeft de NBB ook aanwijzingen gegeven over hoe aan de tweede en derde doelstelling kan worden voldaan.

Dit resulteert in de volgende verbintenissen:

i) 207 bijkomende ATM-sites

Om de doelstellingen één en drie vermeld onder punt B.1 te behalen, schatte de NBB dat er 207 ATM-sites nodig waren bovenop de NBB 2025-benchmark. Dit leidt tot een totaal van 2369 ATM-sites in België in 2025.

Derhalve wordt het volgende overeengekomen:

§1. De operatoren verbinden zich ertoe 207 bijkomende ATM-sites te creëren en/of te behouden in vergelijking met de NBB 2025-benchmark (zie punt A), d.w.z. in totaal 2369 ATM-sites. Elke ATM-site bevat ten minste 1 ATM. Een ATM-site komt alleen in aanmerking als zij zich in een voor het publiek toegankelijk plaats bevindt.

§2. De in paragraaf 1 bedoelde bijkomende ATM-sites worden gecreëerd en/of in stand gehouden volgens de verdeling berekend door de NBB en hebben tot doel de bestaande situatie op 31 december 2021 te herstellen en bepaalde problematische zones op het gebied van bereikbaarheid te verbeteren.

§3. De operatoren verbinden zich ertoe de te behouden ATM-sites, zoals meegedeeld aan de NBB en opgenomen in de NBB 2025-benchmark, vanaf de ondertekening van het onderhavige akkoord te zullen behouden.

Voorts wordt de in paragraaf 1 bedoelde verbintenis uitgevoerd onverminderd de geleidelijke vervanging van de ATM-netwerken van BNP Paribas Fortis, KBC/CBC, Belfius en ING door het Batopin-netwerk. Overeengekomen wordt dat in het kader van deze vervanging geldautomaten van de huidige Batopin-leden ten minste tot de opening van de nieuwe Batopin-sites die deze automaten moeten vervangen, toegankelijk blijven, tenzij Batopin ondanks alle redelijke inspanningen niet in staat is de nodige vergunningen te verkrijgen. Het aantal ATM's van Batopin-leden dat op deze wijze toegankelijk blijft, zal ten minste gelijk zijn aan het aantal ATM's dat de te openen Batopin-site zal tellen.

De ATM-operatoren verbinden zich ertoe de nieuwe sites vóór 31 december 2025 te openen. Bij gebrek aan beschikbare geschikte locaties of de verlening van de nodige vergunningen zal de datum

van 31 december 2025 op verzoek van de ATM-operatoren en met instemming van de regering worden herzien.

§4. De creatie van de extra ATM-sites zal worden gecontroleerd door de NBB, die een jaarlijks voortgangsverslag zal opstellen.

ii) 80 bijkomende ATM's in stedelijke zones

Om de tweede doelstelling van punt B.1 te verwezenlijken, wordt het volgende overeengekomen:

§1. Naast de in punt B.1.1, i), bedoelde ATM's verbinden de ATM-operatoren zich ertoe 80 bijkomende ATM's te creëren en/of te behouden ten opzichte van de NBB 2025-benchmark (zie punt A) in de stedelijke zone van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en/of in de stedelijke zones van provincies waar het aantal inwoners per ATM groter is dan 2500.

Bovendien verbinden zij zich ertoe te zorgen voor een voldoende regelmatige bevoorrading van elke ATM.

§2. De ATM's, zoals meegedeeld aan de NBB en opgenomen in de NBB 2025-benchmark, worden vanaf de ondertekening van onderhavig akkoord behouden.

Voorts wordt de in paragraaf 1 bedoelde verbintenis uitgevoerd onverminderd de geleidelijke vervanging van de ATM's van BNP Paribas Fortis, KBC/CBC, Belfius en ING door het Batopin-netwerk.

De ATM-operatoren verbinden zich ertoe dat de nieuwe ATM's die overeenkomstig paragraaf 1 worden geplaatst, uiterlijk op 31 december 2025 geïnstalleerd zullen zijn. Indien in de betrokken zones geen geschikte locaties beschikbaar zijn of indien de nodige vergunningen niet tijdig worden verleend, wordt de datum van 31 december 2025 met instemming van de regering en op verzoek van de operatoren herzien.

§3. De locatie van bijkomende ATM's wordt bepaald overeenkomstig punt B.1.2 hieronder. Een bijkomende ATM mag in een bestaande ATM-site worden geplaatst.

§4. De plaatsing van bijkomende ATM's zal worden opgevolgd door de NBB, die van elk jaar een voortgangsverslag zal opstellen over de situatie op 31 december.

iii) Minstens 1 ATM per gemeente

§1. De partijen bevestigen dat de verbintenissen toegelicht in punt B.1.1, i) zullen worden geïmplementeerd teneinde minstens één ATM in elke gemeente te creëren en/of te behouden.

§2. De ATM's gecreëerd of behouden met toepassing van paragraaf 1 zijn inbegrepen in de 207 ATM's bedoeld in punt B.1.1, i) en zijn dus onderworpen aan dezelfde voorwaarden.

§3. Als er gemeentes zijn die niet beschikken over een ATM en die daarover reeds niet beschikken op 31 december 2021 en voor zover er wordt voldaan aan de voorwaarden uit artikel 11 van het 7de beheerscontract met bpost, menen de partijen dat het aan de desbetreffende gemeente is om een aanvraag in te dienen bij bpost opdat die de aanwezigheid van een ATM garandeert, en dat het in voorkomend geval aan bpost is om gevolg te geven aan die aanvraag.

B.1.2) Plaatsing

Wat betreft de plaatsing van de bijkomende ATM's en ATM-sites bedoeld in punt B.1.1, zullen de verschillende ATM-operatoren aan de NBB voorstellen bezorgen van hun plaatsing in de zone en de provincie of de zone van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in overeenstemming met de bepalingen van dit akkoord. De NBB zal, voor rekening van de Staat, de verschillende voorstellen analyseren en in voorkomend geval aan de ATM-operatoren bindende wijzigingen voorstellen om de verwezenlijking van de bovenstaande doelstellingen te optimaliseren. De NBB zal waken over de vertrouwelijkheid van haar overleg met elke betrokken ATM-operator.

In dat kader wordt er rekening gehouden met het feit dat een ATM-operator van wie de ATM's in principe altijd worden geplaatst in een bankagentschap, niet kan worden verplicht om ATM's te plaatsen buiten zijn netwerk van agentschappen.

B.2) Criterium van economische activiteit

Overwegende dat de ATM's bij voorkeur worden geplaatst op strategische locaties, met een economische activiteit en gemakkelijk toegankelijk met het openbaar vervoer, ook voor mensen met een beperking.

Overwegende dat bepaalde regelgevende elementen de ATM-operatoren ontmoedigen om op economisch haalbare wijze (bestaande en nieuwe) ATM's te behouden en, a fortiori, bijkomende ATM's te plaatsen;

wordt het volgende overeengekomen:

§1. Onverminderd punt B.1.1, iii), mogen de ATM-operatoren, na overleg met de NBB, overgaan tot het sluiten van ATM's met minder dan 20.000 geldafhalingen per jaar. De sluiting is geen verplichting maar een mogelijkheid, behalve indien de desbetreffende gemeente besluit om financieel bij te dragen in de kosten ten laste van de ATM-operator. In dat laatste geval wordt de ATM sowieso behouden.

In de plaats van elke ATM die in dat geval wordt gesloten:

- zal een nieuwe ATM-site worden gecreëerd op een plaats waar de dekkingpercentages bedoeld in punt B.1.1 niet worden gehaald. De plaatsing wordt bepaald in overeenstemming met de voorwaarden uit punt B.1., of
- zal een nieuwe ATM worden gecreëerd in de stedelijke zone van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of in de stedelijke zone van een provincie waar er meer dan 2.500 inwoners per ATM zijn, met de mogelijkheid om die ATM te plaatsen op een bestaande ATM-site. De plaatsing wordt bepaald in overeenstemming met de voorwaarden uit punt B.1.2.

Die ATM-site of de vervangende ATM wordt geregeld door de bepalingen uit punt B.1.2.

§2. Onverminderd punt B.1.1, iii) mogen de operatoren, na een evaluatie door de NBB en met het akkoord van de federale regering, overgaan tot het sluiten van de ATM's onderworpen aan een stijging (met uitzondering van een voorziene indexering) van een gemeentelijke of gewestelijke belasting van kracht op 31 december 2022, of onderworpen aan een belasting ingevoerd na die datum. De sluiting is een mogelijkheid, geen verplichting.

In de plaats van elke ATM die in dat geval wordt gesloten, zal er een nieuwe ATM worden geplaatst met het oog op het behouden van het evenwicht wat betreft de toereikende beschikbaarheid en bereikbaarheid van ATM's zoals beoogd door dit akkoord.

§3. Om te garanderen dat de uitgevers van debetkaarten bijdragen aan de inspanningen geleverd door de ATM-operatoren krachtens dit akkoord, zal de vergoeding van de ATM-operatoren verschuldigd door uitgevers van kaarten worden herzien, teneinde rekening te houden met de vastgestelde inflatie. Bijvoorbeeld zal het vaste deel van de vergoeding voor afhalingen uitgevoerd in het betaalschema Bancontact (vergoeding 'BeDebit') worden herzien van € 0,50 naar € 0,73 (historische index 2005 = 83,98 / huidige index 2022 = 123,03).

§4. De federale autoriteiten zullen, binnen de beperkingen van hun bevoegdheden, inspanningen blijven leveren om:

- de gemeentelijke en gewestelijke overheden aan te moedigen om de belastingen op ATM's te schrappen waar ze reeds bestaan en om ze niet in te voeren waar ze nog niet bestaan,
- de gemeentelijke overheden aan te moedigen om locaties ter beschikking te stellen,
- de gemeentelijke overheden aan te moedigen om de verleningsprocedures voor vergunningen te vergemakkelijken,
- in overleg met de ATM-operatoren, een versoepeling te beogen van de regelgeving van beveiligd vervoer (wet tot regeling van de private veiligheid en/of KB beveiligd vervoer).

C. Andere verbintenissen ten gunste van ATM-gebruikers

Naast de verbintenissen in punt B.1) gaan de ATM-operatoren en uitgevers van debetkaarten, leden van Febelfin, de volgende verbintenissen aan:

C.1) Geldstortingsfunctie

Batopin verbindt zich ertoe te waarborgen dat 50% van de Batopin-ATM's de geldstortingsfunctie zullen aanbieden, opdat minstens 85% van de Belgische bevolking toegang heeft tot een ATM met geldstortingsfunctie op een afstand van maximaal 5 km (via de weg).

C.2) Minimaal aantal kosteloze geldafhalingen

De leden van Febelfin die debetkaarten uitgeven gelinkt aan een Belgische rekening, zullen de houders van een dergelijke debetkaart toestaan om in de eurozone minstens 24 geldafhalingen per jaar uit te voeren met een debetkaart op het hele netwerk van ATM's, zonder dat er bijkomende kosten worden aangerekend door de uitgever van de kaart.

C.3) Geen extra kosten ('surcharge')

Onverminderd punt C.2) verbinden de ATM-operatoren zich ertoe geen extra kosten aan te rekenen aan gebruikers voor afhalingen:

- a) die worden uitgevoerd met debetkaarten uitgegeven door een lid van Febelfin (of een persoon gelinkt aan dit lid) en
- b) waarvoor de desbetreffende ATM-operator recht heeft op een transactievergoeding die minstens gelijk is aan de BeDebit-vergoeding herzien in overeenstemming met punt B. 2 §3.

Die ATM-operator rekent de gebruiker geen afzonderlijke kosten aan. Deze verbintenis vervalt indien ATM-operatoren, behalve die opgesomd op pagina 1, of operatoren die aan hen gelinkt zijn, op de Belgische markt een of meerdere ATM-sites openen die gebruikers een afzonderlijke vergoeding aanrekenen voor geldafhalingen.

C.4) Toegangsuren

De ATM-operatoren verbinden zich ertoe dat minstens 1 ATM in elke gemeente toegankelijk is:

- 24/24 uur en 7 dagen op 7 indien het gaat om een ATM aan de straatkant;
- met een mogelijkheid om 's nachts te sluiten als de ATM zich bevindt in een gebouw dat open is voor het publiek, zoals een bankagentschap, een winkelcentrum, een station, een administratief gebouw.

C.5) Toegankelijkheid van de lokalen

De ATM-operatoren verbinden zich ertoe om, in voorkomend geval en indien mogelijk, de toegankelijkheid te garanderen van de lokalen waar de ATM's zich bevinden, met name rekening houdend met de behoeften van personen met beperkingen en senioren.

C.6) Beschikbaarheid

De ATM-operatoren verbinden zich ertoe de intensiteit van het gebruik (capaciteit) en de goede werking (beschikbaarheid) van de ATM's te bewaken en van nabij te monitoren. Indien er afwijkingen van de marktnormen worden vastgesteld, zullen de nodige maatregelen worden genomen om die op te lossen. Concreet verbinden de ATM-operatoren zich ertoe dat alle ATM-netwerken operationeel en beschikbaar zijn voor de gebruikers gedurende 95% van de tijd, gemeten op maandelijkse basis en geëvalueerd door de NBB.

II. Herzieningsclausule

Dit akkoord zal, met de toestemming van alle partijen, kunnen worden herzien in geval van een daling met meer dan 10% per jaar van het aantal geldafhalingen geregistreerd bij alle ATM-operatoren in België.

III. Inwerkingtreding

Dit akkoord treedt in werking vanaf de ondertekening ervan.

De implementatie van dit akkoord wordt opgeschort wanneer de Belgische Mededingingsautoriteit vaststelt dat een of meerdere bepalingen uit dit akkoord in strijd zijn met het geldende mededingingsrecht.

In geval van opmerkingen van de Belgische Mededingingsautoriteit verbinden de partijen zich ertoe de herziening van deze bepalingen te goeder trouw te bespreken om gevolg te geven aan de door de Autoriteit geformuleerde opmerkingen.

IV. Duur

De verbintenissen in dit akkoord worden aangegaan voor een periode die eindigt op 31/12/2027.

Ten laatste 6 maanden voor de einddatum vindt tussen de partijen, in samenspraak met de NBB, een evaluatie plaats van de werking en impact van dit akkoord.